

УДК: 331.101.3

Лантух Д.О., аспірант спеціальності 263 Цивільна безпека

Науковий керівник: Іконніков М.Ю., к.т.н., доц. кафедри охорони праці та цивільної безпеки

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ВПЛИВ НАЯВНОСТІ КУЛЬТУРИ НА РІВЕНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У багатьох наукових публікаціях висвітлено, що культура має значний позитивний вплив на рівень травматизму на підприємстві. Виникає питання, яким саме чином відбувається цей вплив?

Спочатку нам необхідно дати чітке визначення терміну «культура». Відомий американський соціальний антрополог Клайд К. Клакхон визначав культуру як: «Спільне, передане з покоління в покоління, традиційне уявлення про те, що є очікуваним, нормативним або бажаним, що включає в себе ідеї, цінності, переконання, знання, правила, норми, мистецтво, артефакти та інститути» [1]. З визначення даного терміну можна зрозуміти основну ідею культури та її складові. Ці знання можна екстраполювати на культуру безпеки та проаналізувати вплив кожної складової на рівень безпеки на підприємстві.

Тож, культура безпеки – це уявлення організації та її робітників, що є бажаним в питаннях виробничої безпеки. Таке уявлення формується від початку виробничої діяльності підприємства до його завершення. Опис складових, їх вплив та практичне відображення надані в **таблиці 1**. Це визначення можна порівняти з тим, який надав Космоскі в своїй роботі [2], а саме: «Культуру безпеки можна визначити, як характеристики робочого середовища (такі як норми, правила та загальні поняття), які впливають на сприйняття персоналом цінності власної та колективної безпеки». Ці два визначення доповнюють один одного і допомагають краще зрозуміти, що таке культура безпеки та в чому полягає її вплив.

Таблиця 1

Складові культури безпеки за Клакхоном

Складова культури	Опис складової	Вплив складової	Практичне відображення
Ідеї	Спільні уявлення про важливість безпеки, відповідальність за безпеку, ризику та прийняття ризиків	Розуміння значення безпеки для підприємства	Відображається в політиці організації та інших внутрішніх документах
Цінності	Пріоритетність безпеки над іншими факторами, цінність людського життя та здоров'я	Визначення пріоритетів на підприємстві	Відображається в політиці підприємства та інших внутрішніх документах
Переконання	Переконання в тому, що нещасним випадкам (інцидентам) можна запобігти. Безпека - це відповідальність кожного працівника	Мотивація та поведінка працівників, а також сприятлива атмосфера на робочому місці	Відображається в політиці підприємства та інших внутрішніх документах
Знання	Знання про ризики, правила безпеки, безпечні практики роботи	Усвідомленість працівників стосовно безпекових аспектів	Навчання, стажування, інструктажі, тренінги
Правила	Формальні правила та процедури, що стосуються безпеки.	Методика безпечного ведення робіт	Навчання, стажування, інструктажі, тренінги
Норми	Неформальні правила та очікування щодо безпечної поведінки працівників	Взаємовигідні відносини в колективі	Формуються та набуваються під час роботи в колективі

Мистецтво	Плакати, знаки, гасла та інші візуальні матеріали, які пропагують безпеку	Наочно інформує про небезпеки, ризики, правила поведінки, тощо	Застережувальні знаки, презентації та відеоматеріали, інформаційні дошки
Артефакти	Інструменти, обладнання та інші предмети, які розроблені з урахуванням безпеки, а також засоби індивідуального та колективного захисту	Впевненість у надійності засобів виробництва та власній безпеці	Засоби індивідуального та колективного захисту, сертифіковане обладнання та інструменти
Інститути	Структури та процеси, які використовуються для управління безпекою	Забезпечення контролю за безпекою в організації	Служба охорони праці, програми навчання, керування професійними ризиками, менеджмент змін

Підсумовуючи інформацію зрозуміло, що для розвитку культури безпеки на підприємстві важливими є: пропаганда безпечної праці, ефективна система управління охороною праці, доступність та відкритість інформації в рамках підприємства в цілому. Пропаганда формується ідеями, цінностями та переконаннями; підтримується інститутами; проявляється в знаннях та нормах. Артефакти та правила забезпечують базові потреби у безпеці. Ефективна система управління охороною праці необхідна для того щоб впроваджувати та контролювати всі процеси пов'язані з безпекою праці, такі як: навчання, перевірка знань, керування професійними ризиками, менеджмент змін тощо. Працівники всіх ланок повинні знати і розуміти, чому безпека – це важливо, тому інформація повинна бути відкрита та доведена до їхнього відома.

Такі результати можна доповнити деякими висновками МАГАТЕ [3], де були визначені важливі характеристики для існування позитивної культури безпеки, а саме:

- 1) відповідальність за безпеку в організації чітко визначена;
- 2) безпека інтегрована у всі види діяльності організації;
- 3) культура безпеки в організації постійно розвивається.

Список використаних джерел:

1. Gemini (2023, 6 березня). Особисте спілкування. [Тема: Визначення терміну культура від видатних вчених]. Режим доступу: <https://gemini.google.com>
2. C. L. Kosmoski, Office of Mine Safety and Health Research, Pittsburgh, PA, (2014). "Assessing The Safety Culture of Underground Coal Mining: Results and Recommendations". Режим доступу: <https://www.cdc.gov/niosh/mining/works/cover-sheet1891.html>
3. International Atomic Energy Agency, (2006). "Application of the management system for facilities and activities: Safety guide No.GS-G-3.1.". Режим доступу: <https://www.iaea.org/publications/7467/application-of-the-management-system-for-facilities-and-activities>